

РОЗДІЛ I. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 327(481):355.02

Олена Брайчевська,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин
факультету права та міжнародних відносин,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,

ORCID ID: 0000-0001-8438-2365

o.braichevska@kubg.edu.ua;

Ірина Слюсаренко,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин
факультету права та міжнародних відносин,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,

ORCID ID: 0000-0003-1451-3627

i.sliusarenko@kubg.edu.ua

DOI 10.29038/2524-2679-2026-01-6-25

**ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ НОРВЕГІЇ
В КОНТЕКСТІ НОВИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ
МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ**

У статті досліджено трансформацію пріоритетів зовнішньої та безпекової політики Королівства Норвегія в умовах зміни міжнародного безпекового середовища у 2014–2025 рр. Визначено основні напрями еволюції норвезьких зовнішньополітичних і безпекових пріоритетів та проаналізовано інституційні й практичні механізми їх реалізації. Установлено, що до 2014 р. для зовнішньої політики Норвегії було характерним поєднання активного членства в НАТО, підтримки багатосторонньої міжнародної співпраці, миротворчості, посередницької ролі у врегулювання міжнародних конфліктів і прагматичної співпраці з Російською Федерацією в північному та арктичному регіонах. Після анексії Росією українського Криму й зростання її військової активності в Арктиці, загострення геополітичної конкуренції в цьому регіоні між Китаєм, США та Росією, послаблення впливу міжнародних інституцій відбувся перегляд традиційних зовнішньополітичних пріоритетів Норвегії.

У Білій книзі 2016–2017 рр. закладено основу для переорієнтації зовнішньої політики у сферу безпеки: на зміцнення трансатлантичного партнерства, посилення ролі НАТО в системі колективної оборони, розвиток оборонної координації між державами Північної Європи й активізацію норвезької політики в Арктиці.

Установлено, що повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну стало каталізатором подальшої трансформації зовнішньої та безпекової політики Норвегії й формування її нових пріоритетів, які задекларовані в Стратегії національної безпеки: зміцнення національного та союзницького оборонного потенціалу, підвищення стійкості суспільства до гібридних загроз і забезпечення економічної безпеки держави. Важливим елементом нової безпекової політики стала інституціоналізація довгострокової військової й фінансової допомоги Україні, яка розглядається Норвегією як складова частина підтримки міжнародного правопорядку і як внесок у зміцнення європейської безпеки.

Зроблено висновок, що трансформація зовнішньополітичних пріоритетів Норвегії після 2014 р., а особливо після 2022 р., відображає перехід від моделі зовнішньої політики, орієнтованої на міжнародну співпрацю, на міжнародне посередництво та гуманітарну діяльність, до комплексної моделі забезпечення національної безпеки, у якій ключову роль відіграють зміцнення оборонного потенціалу, союзницька взаємодія й забезпечення стратегічної стабільності в Арктичному регіоні.

Ключові слова: Норвегія, зовнішня політика, НАТО, Арктика, міжнародна безпека, підтримка України.

Olena Braichevska,

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
ORCID ID: 0000-0001-8438-2365;

Iryna Sliusarenko,

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
ORCID ID: 0000-0003-1451-3627

NORWAY'S FOREIGN POLICY PRIORITIES IN THE CONTEXT OF NEW CHALLENGES AND THREATS TO INTERNATIONAL SECURITY

The article examines the transformation of the Kingdom of Norway's foreign and security policy priorities in the context of the changing international security environment in 2014–2025. Main priorities of Norwegian foreign and se-

curity policies are identified, and the institutional and practical mechanisms for their implementation are analysed. It is shown that until 2014 Norway's foreign policy was characterised by both – active support of NATO and other multi-lateral cooperation, peacekeeping, a mediating role in international conflicts and, as well, by pragmatical cooperation with the Russian Federation in the Northern and Arctic regions. After Russia annexation of Ukrainian Crimea and the growth of her military activities in the Arctic region, following the intensification of geopolitical competition in this region between China, United States and Russia, and the weakening of the influence of international institutions, Norway's traditional foreign policy priorities were revised. The White Paper 2016–2017 laid the foundation for reorienting foreign policy in the security sphere, enhancing the transatlantic partnership, reinforcing NATO's role in the collective defense system, promoting defence coordination among the states of Northern Europe, and intensifying Norway's Arctic policy. It was considered that the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine became a catalyst for the further transformation of Norway's foreign and security policy and the formation of its new priorities, which were declared in the National Security Strategy: strengthening national and allied defence potential, increasing society's resilience to hybrid threats, and ensuring the economic security of the state. An important element of the new security policy was an institutionalization of long-term military and financial assistance to Ukraine, which Norway sees as a component of supporting international law and order and as a contribution to strengthening European security. It is concluded that the transformation of Norway's foreign policy priorities after 2014, and especially after 2022, has reflected a transition from a foreign policy model focused on international cooperation, international mediation and humanitarian activities to a comprehensive model of ensuring national security, in which strengthening the defense potential, allied interaction and ensuring strategic stability in the Arctic region play a key role.

Key words: Norway's foreign policy priorities, NATO, Arctic region, international security, assistance to Ukraine.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Ключовими завданнями внутрішньої й зовнішньої політики України в нових геополітичних умовах є боротьба проти російської агресії та відновлення територіальної цілісності держави. Їх реалізація потребує як мобілізації внутрішніх політичних, економічних, військових ресурсів, так і міжнародної політичної, економічної та військово-технічної підтримки. У цих умовах принципового значення набувають

партнерство й міжнародне співробітництво України з державами, які з початком російської агресії заявили про свою підтримку її суверенітету та територіальної цілісності. До них належить і Норвегія. Розбудова партнерських відносини та успішне співробітництво на двосторонній основі та в рамках міжнародних організацій передбачають координацію й узгодження спільних позицій на міжнародній арені, що, своєю чергою, потребує детального вивчення зовнішньополітичних пріоритетів і зовнішньополітичних стратегій держав-партнерів. Саме цим і зумовлена актуальність дослідження зовнішньополітичних пріоритетів Королівства Норвегія в умовах нових викликів та загроз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед норвезьких науковців зовнішньополітичні пріоритети Королівства Норвегія в першому десятилітті ХХІ ст. вивчали Г. Сйорсен [1, с. 539–559; 2] та П. Рікер [3, с. 293–305]. Аналіз ролі Норвегії у світовому політичному й економічному просторі представлено в статті Надзвичайного і Повноважного Посла Норвегії в Україні у 2006–2011 рр. О. Берстада [4, с. 21–24]. Аналізу нових викликів і загроз для безпеки Норвегії, які зумовлені зростаючою конкуренцією великих держав (США, Росія, Китай) в Арктиці та активністю Росії в цьому регіоні, стосується дослідження І. Б. Нойманна [5, р. 288–304]. Основоположні принципи й суперечності зовнішньої та безпекової політики Королівства Норвегія в умовах нової міжнародної ситуації досліджувала А.-М. Екенгрен [6]. Зовнішньополітичні інтереси Королівства Норвегія в Арктиці й особливості норвезької політики балансування між зацікавленими в цьому регіоні гравцями проаналізувала Б. Штайнвег [7, р. 3–24].

В українському науковому дискурсі окремі аспекти зовнішньої політики Королівства досліджували О. Цветков та І. Сабор [8, р. 116–125], А. Сапсай [9, с. 82–98], І. Лук'янова [10, с. 55–63]. Водночас у науковій літературі відсутні узагальнювальні праці щодо пріоритетів зовнішньої політики Норвегії в умовах сучасного мінливого безпекового середовища.

Мета дослідження – проаналізувати пріоритети зовнішньої та безпекової політики Королівства Норвегія в умовах принципово нових викликів і загроз міжнародній безпеці (2014–2025 рр.) та практичні механізми реалізації цих пріоритетів.

У сучасних наукових працях із теорії міжнародних відносин Королівство Норвегія традиційно розглядають як малу державу, яка формує свою зовнішню й безпекову політику в умовах обмежених демографічних і військово-політичних ресурсів. Концептуальною основою дослідження є теоретичні положення про високу адаптивність зовнішньої політики малих

держав, яка характеризується гнучкістю, багатовекторністю та активною участю в міжнародних організаціях, використанням багатосторонньої дипломатії й необхідністю коригувати власні стратегії у відповідь на зміни міжнародної системи [11]. У цьому контексті аналіз змін пріоритетів зовнішньої та безпекової політики Норвегії дає змогу простежити еволюцію зовнішньополітичної моделі малої держави в умовах погіршення міжнародного безпекового середовища.

Джерельну базу пропонованого дослідження становлять основоположні зовнішньополітичні документи Королівства Норвегія цього періоду [12; 13; 14; 15], щорічні звіти міністра закордонних справ у Стортингу [16], інформаційні повідомлення офіційних сайтів уряду Норвегії та НАТО, повідомлення норвезьких і світових медіа.

Основним методом дослідження став аналіз документів, який дав змогу проаналізувати концептуальні положення, що покладені в основу зовнішньополітичного курсу Норвегії в період із 2014 по 2025 р. Отримані дані дають змогу простежити трансформацію пріоритетів зовнішньої та безпекової політики Королівства Норвегія в умовах зміни міжнародного безпекового середовища в цей період. За допомогою моніторингу офіційних сайтів уряду Норвегії, Північноатлантичного Альянсу й повідомлень медіа зібрано дані, які уможливили дослідження початку реалізації положень, задекларованих у документах. Метод узагальнення сприяв структуруванню висновків дослідження.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Королівство Норвегія належить до тих європейських держав, які мають своєрідне географічне розміщення та геополітичне положення. Держава лежить у північно-західній частині Скандинавського півострова, має вихід до Північного, Норвезького й Баренцевого морів. Значна частина її території розміщена за Північним полярним колом і має безпосередній вихід до Арктики. Сусідить із Російською Федерацією. Сухопутний кордон проходить на Кольському півострові, де містяться значні російські ядерні арсенали й інфраструктура та морський кордон в Арктиці. Водночас країна є членом НАТО, але не є членом ЄС.

До 2014 р. головними чинниками, які впливали на зовнішню політику Королівства Норвегія, були зміни геополітичного й геоекономічного ландшафту, зумовлені закінченням Холодної війни та процесами глобалізації [12, с. 8–13, 91–96]. Особливістю зовнішньої й безпекової політики в цей час була участь у міжнародних місіях і миротворчих операціях ООН та НАТО,

мета яких – посилення власної безпеки шляхом підтримки стабільності в регіонах збройних конфліктів, надання гуманітарної допомоги, допомоги з розвитку та міжнародна діяльність щодо протидії кліматичним змінам [12, с. 111–124].

Починаючи з 1993 р., коли за посередництва норвезького уряду в Осло були проведені таємні переговори між делегаціями Ізраїлю й Організації визволення Палестини щодо підписання «Домовленості Осло», миротворчість стала одним із векторів норвезької зовнішньої політики. Протягом останніх десяти років ХХ ст. Норвегія брала участь у мирному врегулюванні на Близькому Сході, Гватемалі, Колумбії й Малі.

Завдяки посередницьким зусиллям Норвегії у 2002 р. підписано угоду про припинення вогню між ворогуючими сторонами в Судані та угоду про припинення бойових дій і початок мирних переговорів у Шрі-Ланці. 2003 р. за ініціативи норвезького уряду та міжнародної неурядової організації «Центр гуманітарного діалогу» проведено невелику за кількістю учасників зустріч учасників мирних переговорів і дипломатів, які мали практичний досвід посередництва (Mediators' Retreat, з 2006 р. – Oslo Forum), із метою обговорення практичних аспектів мирного посередництва в міжнародних конфліктах. Згодом ця ініціатива перетворилася на регулярний щорічний міжнародний форум, який став важливою складовою частиною миротворчої дипломатії Норвегії.

Водночас велику увагу приділяли безпековому забезпеченню власних північних кордонів та розширенню практичної співпраці з РФ, складним, але потенційно передбачуваним сусідом, в арктичному й субарктичному регіонах. В основу відносин із РФ покладено тісну співпрацю в практичних питаннях, які становлять взаємний інтерес, та одночасно збереження балансу між співпрацею й забезпеченням національних інтересів Норвегії [12, с. 109–110]. Певний час після закінчення Холодної війни інтереси арктичних прибережних держав у регіоні були значною мірою сумісними. Рівень міжнародної напруженості був низьким, співпраця – конструктивною, а норми міжнародного морського права дотримувалися. Тому до 2014 р. зовнішньополітичні й безпекові пріоритети Норвегії поєднували забезпечення національних інтересів із глобальною відповідальністю через активне членство в НАТО, співпрацю в ООН та інших міжнародних організаціях, міжнародне посередництво та миробудування.

Водночас загрози міжнародного тероризму, посилення Російською Федерацією військової присутності в Арктиці [17, с. 134–145], [18, с. 40–53], кліматичні зміни; зміни в зовнішній політиці та політиці безпеки США [19, с. 465–484], анексія Російською Федерацією Криму у 2014 р. й

російська агресія на Сході України, дестабілізація на зовнішніх кордонах ЄС унаслідок збільшення кількості біженців призвели до значних змін у європейському безпековому середовищі, що, своєю чергою, зумовило необхідність коригування та адаптації зовнішньополітичного курсу відповідно до нових викликів і загроз. Із цією метою Міністерством закордонних справ підготовлено, винесено на розгляд і схвалено Стортингом нові рекомендації Міністерства закордонних справ щодо визначення нового курсу зовнішньої та безпекової політики – Білу книгу (2016–2017) [13].

У політичній практиці Королівства Норвегія Білі книги (White Papers, Meld. St.) є основним документом, у якому узгоджуються позиції уряду й парламенту та формулюються стратегічні пріоритети зовнішньої й внутрішньої політики відповідно до змін у міжнародному середовищі та внутрішньополітичному житті держави. Біла книга 2016–2017 рр. була відповіддю на зміну міжнародної ситуації і якісно новий рівень безпекових загроз. У цьому документі детально проаналізовано безпекову ситуацію в Європі й світі та її вплив на національну безпеку Норвегії. Передусім, це криза на теренах євроатлантичного простору, яка проявилась у зниженні довіри до міжнародних інститутів, зростанні популізму та виході Великої Британії з ЄС. Анексія Росією українського Криму 2014 р., яка була грубим порушенням норм міжнародного права, посилення російської військової присутності в Арктиці й демонстрація військової сили в сусідніх регіонах призвели до зміни європейського безпекового ландшафту.

Збройні конфлікти в Сирії, Лівані та країнах Сахелю стали причиною масової міграції до країн ЄС і новим джерелом терористичних загроз, у тому числі й для безпеки Норвегії. Посилення економічного й політичного впливу Китаю, непередбачуваність зовнішньої політики США після президентських виборів 2016 р. та послаблення міжнародних інституцій призвели до посилення геополітичної напруженості [13, с. 6–7].

У зв'язку з цим у новому документі визначено нові напрями зовнішньої політики й політики безпеки в умовах мінливого та непередбачуваного міжнародного безпекового середовища й практичні механізми для їх реалізації. Одним із головних пріоритетів виокремлено подальше зміцнення трансатлантичного партнерства та активну участь у механізмах колективної оборони НАТО. Особливу увагу приділено підтриманню стратегічних відносин зі США, які розглядалися як найважливіший безпековий партнер Норвегії, посилення військової присутності й оперативної взаємодії із союзниками в арктичному регіоні та на Крайній Півночі. Незважаючи на відсутність членства в ЄС, Норвегія посилюватиме взаємодію з

європейськими партнерами й підтримуватиме поглиблення співпраці між НАТО і ЄС у сфері безпеки та кризового реагування.

Особливе значення для безпеки Норвегії, як підкреслено в документі, має оборонна й політична координація між державами Північної Європи в рамках Nordic Defence Cooperation (NORDEFCO), яка спрямована на зміцнення стабільності в північному та арктичному регіонах.

Важливим вектором зовнішньої й безпекової політики Королівства, як і в попередні періоди, залишалася задекларована активна участь у врегулюванні міжнародних конфліктів, підтримці миротворчих ініціатив й наданні гуманітарної допомоги. Традиційно значну роль у цьому процесі відведено дипломатичному посередництву та співпраці з міжнародними організаціями, передусім з ООН [13].

Реалізувати поставлені завдання планувалося шляхом подальшого розвитку довгострокової співпраці зі США у сфері безпекової політики; посиленням власного оборонного потенціалу й участю в проведенні навчань Об'єднаних збройних сил НАТО, посиленні присутності Альянсу на східних кордонах Норвегії та приєднання до санкцій ЄС щодо Росії, незважаючи на той факт, що країна не є членом цього інтеграційного утворення. Основними напрямками практичної співпраці Королівства з НАТО в цей період було забезпечення безпеки на Крайній Півночі та в Арктиці. Норвегія брала безпосередню участь у плануванні операцій НАТО, спрямованих на захист Норвезького й Баренцевого морів. Із 2017 р. на території країни дозволено перебувати на ротаційній основі 400 американським морським піхотинцям із метою спільних тренувань і навчань в умовах Крайньої Півночі та Арктики. У 2018 р. їх кількість збільшено майже вдвічі. Також, починаючи з 2017 р., почалася модернізація передових об'єктів зберігання озброєнь США на норвезькій території і їх адаптація до нових оперативних завдань [20].

Норвегія також брала участь у реалізації нової концепції НАТО, яка спрямована на посилення присутності в Східній Європі. У 2017 р. у співпраці з Нідерландами та ФРН у Литві розміщено 200 норвезьких військовослужбовців. Протягом 2017 р. Норвегія очолювала одну з постійних морських груп НАТО. За запитом Північноатлантичного Альянсу в цьому ж році направлено ще 10 військовослужбовців до вже наявного контингенту в Афганістані [16].

Важливим пріоритетом також визначено участь Збройних сил Норвегії в спільних із союзниками по НАТО військових навчаннях на Крайній Півночі та в Арктиці для зміцнення їх потенціалу й посилення обороноздатності [13]. У 2017 р. на території Норвегії та за участі її Збройних сил проведено

зимові навчання «Joint Viking» [21], а восени 2018 р. – найбільші військові маневри НАТО «Exercise Trident Juncture 2018», спрямовані на перевірку обороноздатності в складних арктичних умовах [22].

В останнє десятиліття, особливо внаслідок змін клімату, посилилися інтерес та конкуренція за доступ до ресурсів арктичного регіону з боку США, Китаю й Росії, які намагаються просувати свої інтереси через політичні ініціативи, інвестиції в бізнес, технології та дослідження. Тому надзвичайно важливим пріоритетом зовнішньої та безпекової політики Королівства в Білій книзі (2016–2017) визнано необхідність посилення впливу в Арктиці з метою забезпечення норвезьких національних інтересів [13, с. 14–16] у цьому регіоні через активну співпрацю в Арктичній Раді, яка є найважливішою площадкою міжнародного арктичного співробітництва [16]. У новій Арктичній стратегії, яку оприлюднено 2017 р., підкреслювалося, що інноваційний і стабільний розвиток Північної Норвегії залежить від миру, стабільності та ефективної співпраці з арктичними сусідами. Механізмами такої співпраці повинні стати «Арктична Рада й Баренцево-Євро-Арктична Рада (Barents Euro-Arctic Council – BEAC)» [23, с. 2].

Сусідство з Російською Федерацією є історичною константою для норвезької зовнішньої політики та політики безпеки. Саме з огляду на цей незмінний чинник, Норвегія вибудовувала власну зовнішню й безпекову політику щодо свого сусіда. Анексія Криму та збройна агресія на Сході України визнані порушенням міжнародного права й зруйнували відносини довіри [16]. Крім того, нарощування російської військової присутності в Арктиці, наявність ядерних арсеналів РФ на Кольському півострові та їх модернізація створили високий рівень напруженості й загрозу безпеці Норвегії. Після незаконної окупації РФ українського Криму та інших порушень норм міжнародного права щодо України військове співробітництво між Норвегією й Росією було призупинено. Однак практична співпраця з Росією в Арктичному регіоні продовжувалась у таких питаннях, як управління рибальством; прикордонний контроль; дотримання міжнародного морського права, пошуково-рятувальних операцій; ядерна безпека; охорона довколишнього середовища та співпраця між людьми [13, с. 14].

Тому регулярно проводилися зустрічі в рамках норвезько-російської міждержавної комісії з питань економічного співробітництва, спільної норвезько-російської комісії з питань охорони навколишнього середовища й норвезько-російської комісії з ядерної безпеки. У вересні 2017 р. було відкрито новий тунель і міст, які сполучають міждержавну автомобільну

трасу [24]. Також планувалося підписати угоду з РФ щодо сейсмічних досліджень уздовж лінії делімітації в Баренцовому морі.

Важливим зовнішньополітичним і безпековим пріоритетом Королівства в цей період також визначено поступове зменшення нестабільності та врегулювання збройних конфліктів у країнах Північної Африки, Сахелю й Близького Сходу через дипломатію миру та примирення, запобігання збройним конфліктам, надання гуманітарної й фінансової допомоги цим країнам, нестабільність у яких впливає на безпеку Норвегії) [13, с. 16].

Через структури ООН, Міжнародний комітет Червоного Хреста та національні гуманітарні організації Норвегія надавала підтримку Малі, Нігеру, Буркіна-Фасо, Чаду й іншим державам регіону. Це допомога мала не лише кризовий, а й стратегічний характер і була спрямована на зменшення соціально-економічних чинників конфліктності та підвищення стійкості місцевих громад.

24 лютого 2022 р. відбулося широкомасштабне вторгнення російських військ в Україну, яке спричинило остаточне руйнування наявної на той час крихкої системи європейської й міжнародної безпеки, що стало каталізатором кардинальних змін у зовнішній і безпековій політиці країн як Європи, так і Норвегії. Чергова зміна політичної та безпекової ситуації в Європі, війни на Близькому Сході й загострення конкуренції та суперництва між США й Китаєм за військову, політичну, економічну та технологічну міць стали причиною перегляду зовнішньополітичних і безпекових пріоритетів та необхідності розробки першої в історії Норвегії Стратегії національної безпеки [14, с. 12]. Відзначимо, що, на відміну від США та ключових союзників по НАТО (ФРН та Великої Британії), Норвегія не мала такої стратегії. За пропозицією Норвезької комісії з питань оборони, Комісії з питань повної готовності й порад із питань безпеки Норвезького управління національної безпеки, у 2023 р. розпочато підготовку першої в історії Норвегії Стратегії національної безпеки (National Security Strategy [15]. Необхідність у її розробленні була зумовлена потребою в цілісному національному підході до забезпечення безпеки держави на тлі геополітичної нестабільності протягом останніх десяти років: війна Росії проти України, послаблення ролі та впливу міжнародних організацій, зростання економічної й політичної потуги КНР, посилення напруги в трансатлантичних відносинах після президентських виборів у США 2024 р.

У травні 2025 р. Стратегію затверджено парламентом. У цьому документі детально проаналізовано поточну безпекову ситуацію та основні безпекові виклики для Норвегії: війна Росії проти України, сусідство

з непередбачуваною й агресивною Росією та її прагнення створити альтернативну архітектуру безпеки в Європі, розмитість межі між війною й миром, навмисне використання міжнародної міграції як засобу тиску на країни Європи, значна невизначеність у трансатлантичних відносинах.

Особливу увагу в Стратегії приділено аналізу наслідків змін у трансатлантичних відносинах, оскільки протягом 80 років США розглядалися як ключовий союзник Норвегії в рамках НАТО. Констатовано, що залучення та прямі американські інвестиції в європейську безпеку й стабільність останнім часом мають тенденцію до скорочення, що в майбутньому призведе до зменшення постійної союзницької військової присутності США на території Європи. Тому забезпечення безпеки та стабільності як на європейському континенті, так і на території Норвегії, потребуватиме збільшення фінансових витрат.

Надзвичайно чутливою зовнішньополітичною й безпековою проблемою для Норвегії стала нова ситуація на Крайній Півночі та в Арктиці, оскільки найбільша у світі концентрація ядерної зброї й великі російські полігони для її випробування розміщені в безпосередній близькості до норвезьких кордонів. Загострення відносин між Росією та НАТО, особливо після широкомасштабного російського вторгнення в Україну, створюють підвищені ризики конфронтації й небажаних інцидентів. Тому співпраця з Альянсом у галузі оборони та безпеки в цьому регіоні, зважаючи на безпосереднє сусідство з непередбачуваною Росією, повинна стати більш визначеною, оперативною й обов'язковою. Як член НАТО, що має спільні сухопутні та морські кордони з РФ в Арктиці, Норвегія зосереджуватиме свої зусилля на зменшенні ризиків конфліктів і непорозумінь, які можуть стати причиною ескалації та напруженості й підтримуватиме дипломатичні відносини та канали комунікації з Росією.

Ще одним викликом є війна Росії проти України, яка становить загрозу не тільки для Норвегії, а й пряму загрозу миру й безпеці на всьому європейському континенті, оскільки використовує кібератаки, погрози застосування ядерної зброї, диверсії, дезінформацію та іншу таємну діяльність для досягнення своїх стратегічних цілей у Європі. Розмежування між війною й миром стає все більш розмитим. Тому в безпековій стратегії чітко зазначено, що підтримка Норвегією України є не актом солідарності, а підтримкою боротьби за майбутнє Норвегії і Європи.

Значне нарощування військової та економічної потужності Китаєм і його інтерес до ресурсів Арктики змінюють військовий баланс сил як на регіональному, так і на глобальному рівні, що також становить потенційну безпекову загрозу для Королівства. У зв'язку цим першочерговим

стратегічним пріоритетом зовнішньої політики та політики безпеки в Стратегії визначено зміцнення національного й союзницького оборонного потенціалу, виділення більшої частки державних ресурсів на забезпечення безпеки та оборони й готовності до надзвичайних ситуацій та роботу над посиленням ролі Європи в забезпеченні власної безпеки й оборонної спроможності, посилення присутності в Арктиці та забезпечення стабільної безпеки в регіоні Крайньої Півночі.

Другим стратегічним пріоритетом, задекларованим у Стратегії, є підвищення стійкості норвезького суспільства, що дасть змогу вчасно виявляти й реагувати на загрози та забезпечуватиме кращу підготовку для захисту від ворожої діяльності нижче порога збройного нападу.

Засобами її досягнення, передусім, має бути надання населенню достовірної інформації про безпекові загрози. Державні установи, приватні підприємства, волонтери та інші організації повинні мати необхідні ресурси, які можна буде використати для швидкого відновлення діяльності в кризових ситуаціях. У документі також наголошено на важливості проведення спільних навчань військових і цивільних структур і самопідготовку населення для покращення взаємодії в разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Третім пріоритетом, який є відповіддю на безпекові виклики, пов'язані з економічною й технологічною конкуренцією, у Стратегії визначено зміцнення економічної безпеки шляхом підвищення конкурентоспроможності національної економіки, зменшення вразливості від країн, із якими не налагоджено співробітництво у сфері безпеки, та посилення економічної співпраці з партнерами й союзниками [15, с. 17–26].

Практичною реалізацією зовнішньополітичних і безпекових пріоритетів, задекларованих у Стратегії національної безпеки, стало оприлюднене в червні 2025 р. рішення норвезького уряду витрачати 5 % ВВП на оборонні потреби, що відповідає зобов'язанням країн, які є членами НАТО [24]. Із них 3,5 % використовуватимуться безпосередньо на оборону й 1,5 % ВВП на рік будуть використані на інвестиції в інфраструктуру, готовність реагувати на загрози в цивільному секторі, безпеку енергопостачання й заходи захисту від гібридних і кіберзагроз.

Норвегія також стала учасницею оперативної групи військово-морських сил НАТО, яка здійснює патрулювання й протичовнові заходи, спрямовані на захист критично важливих морських комунікацій та забезпечення свободи судноплавства в Арктиці й на Крайній Півночі [26].

Уже в жовтні 2025 р. на території Норвегії в місті Буде відкрито Регіональний штаб Об'єднаного центру повітряних операцій, мета якого

– планування, координація та контроль повітряних операцій НАТО в Північній Європі й Арктиці [27]. Ще одним практичним утіленням положень Стратегії стало рішення норвезького уряду в серпні 2025 р. профінансувати (спільно зі Швецією та Данією) один із перших пакетів допомоги Україні в рамках нової ініціативи НАТО й США «Список пріоритетних потреб України» (PURL) вартістю 500 мільйонів доларів із метою закупівлі в США боєприпасів для української протиповітряної оборони. Внесок Норвегії на фінансування цього пакета становив близько 135 мільйонів доларів США [28]. У жовтні цього ж року, напередодні чергового засідання Контактної групи з питань оборони України, Норвегія оголосила про готовність надати ще 2 мільярди норвезьких крон на наступний пакет допомоги в рамках цієї ж ініціативи та виділила 85 мільярдів норвезьких крон за програмою Нансена для підтримки України й сусідніх країн.

У вересні 2025 р. Міністерством юстиції та громадської безпеки й Директоратом цивільної безпеки Норвегії розпочато реалізацію національної програми для бізнесу, також спрямованої на підвищення цивільної готовності й національної стійкості. Усім компаніям рекомендовано розробити власні плани дій на випадок криз, у яких мають бути визначені критичні зони, оцінені наслідки перебоїв із постачанням або відключеннями, упроваджені заходи для забезпечення роботи в кризових умовах та скласти плани відновлення й нормалізації роботи [29]. Зокрема, урядом внесено пропозицію про створення центру готовності в м. Кіркенес, яке розміщене біля кордону з Російською Федерацією, є логістичним вузлом у регіоні Баренцевого моря та використовується як база під час проведення рятувальних і дослідницьких операцій в Арктиці. Безпосередніми завданнями цього центру має стати координація дій із реагування на кризові ситуації в арктичному регіоні, підтримка муніципалітетів під час надзвичайних ситуацій, взаємодія цивільних служб із військовими структурами, забезпечення логістики та інформаційної підтримки під час криз або конфліктів [30]. Із метою забезпечення стійкості громад норвезький енергетичний регулятор (Norwegian Water Resources and Energy Directorate's – NVE) розробив нові правила, яких мають дотримуватися компанії, що відповідають за ремонт ліній електропередач у разі диверсій і саботажу, що можуть виникати через загострення геополітичної напруженості та війну в Україні [31].

Практична імплементація положень Стратегії національної безпеки свідчить про те, що вона не тільки визначала стратегічні цілі в питаннях національної безпеки, але й стала практичним планом дій, за яким

реально почали працювати органи влади. Передбачалося фінансування з державного бюджету, реалізація мала міжвідомчий характер, більшість заходів спрямовано на довгострокову системну підготовку протидії кризам і можливому військовому вторгненню.

Аналіз стратегічних документів Королівства Норвегія, у яких викладено пріоритети зовнішньої та безпекової політики й механізми їх реалізації, дає змогу сформулювати бачення авторами як змін у зовнішньополітичному курсі в умовах сучасного мінливого міжнародного середовища, так і відповіді держави на нові виклики й загрози.

До 2014 р. головними зовнішньополітичними та безпековими пріоритетами були активне членство в НАТО, збереження стабільності в сусідніх із Норвегією країнах і регіонах, співпраця в ООН із метою підтримки міжнародного правопорядку, посередницька участь у врегулюванні регіональних конфліктів, надання гуманітарної допомоги й допомоги з розвитку. Норвегія позиціонувала себе як один із ключових акторів на міжнародній арені в питаннях посередництва в мирних переговорах, наданні гуманітарної допомоги й допомоги з розвитку. Росія розглядається як складний, але потенційно передбачуваний сусід, у відносинах із яким можливе поєднання стриманості та практичної співпраці в Арктиці й на Крайній Півночі під час розв'язання проблем, що становлять спільний інтерес.

Після анексії РФ українського Криму та початку збройної агресії на Сході України, які зламали наявну на той час систему європейської й міжнародної безпеки, відбувається коригування зовнішньополітичних і безпекових пріоритетів Норвегії. Неухильний розвиток та зміцнення національної безпеки Норвегії, розширення співпраці з НАТО з метою адаптації Альянсу до нових викликів безпеки та зміцнення колективної оборони, особливо в її європейському й північному вимірах, декларуються як найголовніші пріоритети зовнішньої та безпекової політики. Головний акцент зроблено на посилення власної обороноздатності й колективної безпеки насамперед через розширення співпраці зі США, участь у спільних військових навчаннях в Арктиці із союзниками по НАТО, посилення союзницької присутності на території країни. Водночас важливим напрямом залишається розвиток регіональної оборонної координації між державами Північної Європи, а також активна взаємодія з європейськими партнерами, попри відсутність членства Норвегії в Європейському Союзі. Особливе значення в зовнішній і безпековій політиці відводиться посиленню військового й політичного впливу Норвегії в Арктиці та на Крайній Півночі.

Суттєвих змін зазнала й політика щодо співпраці з Росією в Арктиці. Її діяльність у цьому регіоні визначено головним чинником нестабільності. Тому особливістю політики щодо співпраці з РФ стає поєднання військового стримування в рамках НАТО й одночасне збереження дипломатичних контактів

Дипломатичне посередництво у врегулюванні міжнародних конфліктів, надання гуманітарної допомоги та співпраця з міжнародними організаціями в питаннях стабілізації кризових ситуацій у різних регіонах світу, як і раніше, залишаються важливими зовнішньополітичними й безпековими пріоритетами.

Кардинальні зміни в зовнішньополітичному та безпековому курсі Норвегії простежуємо в Стратегії національної безпеки. Її розроблення відбувалося на тлі радикальних змін безпекової ситуації в Європі після широкомасштабного російського вторгнення в Україну та посилення геополітичної конфронтації. Найголовнішими пріоритетами визначено зміцнення власної обороноздатності, розвиток військового потенціалу й поглиблення інтеграції із союзниками по НАТО через посилення їх військової присутності в Арктиці, модернізації та розвитку інфраструктури для прийому й розміщення союзницьких сил на території Норвегії та тіснішої співпраці зі США.

Важливою відмінністю Стратегії від попередніх Білих книг, у яких визначено пріоритети зовнішньої й безпекової політики, є комплексний підхід до розуміння національної безпеки, який, крім військових, уключає також суспільні, економічні та технологічні аспекти.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Після 2022 р. відбувається переоцінка зовнішньополітичних і безпекових пріоритетів Королівства Норвегія. Пріоритетного значення набувають зміцнення власного оборонного потенціалу, колективної оборони із союзниками по НАТО, розширення військової й політичної взаємодії з країнами Північної Європи. Суттєвої трансформації зазнала арктична політика, де одночасно з традиційним наголосом на співробітництві дедалі більшого значення набувають питання військової безпеки та стратегічного стримування.

Традиційну політику стримування й обмеженої співпраці у відносинах із Російською Федерацією переглянуто, вона набула чітко вираженого стримувального характеру.

Новим напрямом зовнішньої та безпекової політики стала інституціоналізація надання довгострокової військової й фінансової підтримки Україні в оборонній війні проти Російської Федерації через Програму підтримки Нансена для України на 2023–2030 рр., яка розглядається як внесок у захист європейської безпеки.

Еволюція зовнішньополітичних пріоритетів Королівства Норвегія після 2014 р. й особливо після 2022 р. указує на перехід від моделі нормативної та посередницької зовнішньої політики до комплексної політики безпеки, у якій провідне місце посідають оборонні питання, союзницька взаємодія й регіональна стабільність за одночасного збереження таких традиційних напрямів, як миротворчість, гуманітарна допомога, дотримання норм міжнародного права та багатостороння міжнародна співпраця.

Перспективами для подальших досліджень можуть стати нові пріоритети арктичної політики, задекларовані в Білій книзі «Норвегія на Півночі. Політика Крайньої Півночі для нової ери», яку прийнято Стортингом уже після оприлюднення Стратегії національної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Sjursen, H. (2000). Coping – or not coping – with change: Norway in European security. *European Foreign Affairs Review*, 5(4), 539–559. <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/European+Foreign+Affairs+Review/5.4/322116>
2. Sjursen, H. (2012). *From fly in the ointment to accomplice: Norway in EU foreign and security policy* (ARENA Working Paper No. P0322). ARENA – Centre for European Studies, University of Oslo. <https://ideas.repec.org/p/erp/arenax/p0322.html> (дата звернення: 10.01.2026).
3. Rieker, P. (2017). Outsidership and the European neighbourhood policy: The case of Norway. *Global Affairs*, 3(3), 293–305. <https://doi.org/10.1080/23340460.2017.1410720>
4. Берстад, О. (2010). Роль Норвегії у світовому політичному та економічному просторі. *Економічний часопис-XXI*, (1–2), 21–24.
5. Neumann, I. B. (2024). Den nye strategiske situasjonen og dens implikasjoner for Norge. *Internasjonal Politikk*, 82(3–4), 288–304. <https://tidsskriftet-ip.no/index.php/intpol/article/view/6928/10711>
6. Ekengren, A.-M. (2022, May). *Norway's foreign and security policy: A challenging mix of realism and idealism* (UI Brief No. 8/2022). Swedish Institute of International Affairs. <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/ui-publications/2022/ui-brief-no.-8-2022.pdf>
7. Steinveg, B. (2024). Small states in world politics: Norwegian interests and foreign policy challenges in the Arctic. *Arctic Review on Law and Politics*, 15, 3–24. <https://doi.org/10.23865/arctic.v15.5125>

8. Цветков, О. Г., & Сабор, І. В. (2009). Королівство Норвегія в сучасних міжнародних відносинах та у співпраці з Україною. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*, 15, 116–125. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2009_15_16
9. Сапсай, А. П. (2013). Норвегія в інтеграційних процесах ЄС: «квазі-членство», або «норвезький метод» європейської інтеграції. *Нова парадигма*, 117, 82–98. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nora_2013_117_11
10. Лук'янова І. О. (2022). Політика зі спри яння миру як ключовий аспект міжнародного позиціонування Норвегії. *Міжнародні та політичні дослідження*, (35), 55–63. <https://doi.org/10.18524/2707-5206.2022.35.259386>.
11. Hey, J. A. K. (Ed.) (2003). *Small states in world politics: Explaining foreign policy behavior*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers. <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/9781685853372/html#overview>
12. Norwegian Ministry of Foreign Affairs (2009). *Interests, responsibilities and opportunities: The main features of Norwegian foreign policy* (Report No. 15 (2008–2009) to the Storting [White paper]). https://www.regjeringen.no/contentassets/9c4165390a954c2a809ded2ef11e56c9/en-gb/pdfs/stm200820090015000en_pdfs.pdf
13. Norwegian Ministry of Foreign Affairs (2017). *Setting the course for Norwegian foreign and security policy* (Meld. St. 36 (2016–2017), Report to the Storting [White paper]). <https://www.regjeringen.no/contentassets/0688496c2b764f029955cc6e2f27799c/en-gb/pdfs/stm201620170036000engpdfs.pdf>
14. Ministry of Foreign Affairs (2025). *Norway's efforts for peace and conflict resolution in a troubled world* (Meld. St. 30 (2024–2025), Report to the Storting [White paper]). <https://www.regjeringen.no/contentassets/5bf6f15145ad4936bdff30dcd90a8d80/en-gb/pdfs/stm202420250030000engpdfs.pdf>
15. Government of Norway (2025). *National security strategy*. https://www.regjeringen.no/contentassets/3750a67cb19f4aac881401c5461773d8/en-gb/pdfs/national_security_strategy.pdf (in English).
16. Government of Norway (2017). *Foreign policy address to the Storting*. https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/policy_address/id2541960/ (дата звернення: 12.01.2026).
17. Валігурська, І. Ю. (2009). Конфліктність довкола Арктики: Загальна характеристика проблеми. *Вісник Київський міжнародний університет. Серія: Міжнародні відносини*, (9), 134–145.
18. Атаманенко, А., & Цветков, О. (2023). Зміни та виклики в системі міжнародної взаємодії в Арктиці через російсько-українську війну. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, 6, 40–53.
19. Tsvietkov, O. G., & Atamanenko, A. (2023). The political system of the USA and challenges in navigating a multicentric world. *Codrul Cosminului*, 30(2), 465–484.
20. Military.com. (2016, October 25). *Norway approves Marine rotational force for 2017*. <https://www.military.com/daily-news/2016/10/25/norway-approves-marine-rotational-force-for-2017.html>
21. Second Line of Defense. (2017, March 15). *Joint Viking 2017: Training for high intensity operations in Norway*. <https://sldinfo.com/2017/03/joint-viking-2017/> (дата звернення: 10.01.2026)
22. NATO (2018, June 11). *Exercise Trident Juncture 2018 to demonstrate NATO's ability to defend itself*. <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2018/06/11/exercise-trident-juncture-18-to-demonstrate-natos-ability-to-defend-itself> (дата звернення: 13.01.2026).

23. Norwegian Ministry of Foreign Affairs (2017). *Norway's Arctic strategy: Between geopolitics and social development*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/fad-46f0404e14b2a9b551ca7359c1000/arctic-strategy.pdf>
24. The Local (2017, September 29). *New Norway-Russia bridge opens, blessed by priests*. <https://www.thelocal.no/20170929/new-norway-russia-bridge-opens-blessed-by-priests> (дата звернення: 15.01.2026).
25. Government of Norway (2025). *Norwegian Government commits to allocating 5% of GDP to defence-related expenditures*. <https://www.regjeringen.no/en/whats-new/norwegian-government-commits-to-allocating-5-of-gdp-to-defence-related-expenditures/id3110204/> (дата звернення: 16.01.2026).
26. Gosselin-Malo, E. (2025, August 1). *NATO sends warships to patrol Arctic waters*. *Defense News*. <https://www.defensenews.com/global/europe/2025/08/01/nato-sends-warships-to-patrol-arctic-waters/>
27. Defence and Intelligence Norway (2025, December 22). *Bodø proposed as permanent location for NATO Combined Air Operations Centre*. <https://www.etterretningen.no/2025/12/22/bodo-proposed-as-permanent-location-for-nato-combined-air-operations-centre/> (дата звернення: 16.01.2026).
28. Government of Norway (2025, September). *Norwegian support to initiative for Ukraine*. <https://www.regjeringen.no/en/whats-new/norwegian-support-to-initiative-for-ukraine/id3115344/> (дата звернення: 10.01.2026).
29. Regjeringen.no. (2025). *Nye råd for bedre beredskap i alle norske virksomheter*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nye-rad-for-bedre-beredskap-i-alle-norske-virksomheter/id3119661/> (дата звернення: 10.01.2026).
30. Edvardsen, A. (2025, September 3). *Norway plans to establish state preparedness hub near the border with Russia: "An important measure."* *High North News*. <https://en.highnorthnews.com/politics/norway-plans-to-establish-state-preparedness-hub-near-the-border-with-russia-an-important-measure/179876> (дата звернення: 12.01.2026).
31. Buli, N. (2025, December 17). *Norway's power grid operators asked to sharpen sabotage preparedness*. *Reuters*. <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/norways-power-grid-operators-asked-sharpen-sabotage-preparedness-2025-12-17/> (дата звернення: 12.01.2026).

REFERENCES

1. Sjørnsen, H. (2000). Coping – or not coping – with change: Norway in European security. *European Foreign Affairs Review*, 5(4), 539–559. <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/European+Foreign+Affairs+Review/5.4/322116> (in English).
2. Sjørnsen, H. (2012). *From fly in the ointment to accomplice: Norway in EU foreign and security policy* (ARENA Working Paper No. P0322). ARENA – Centre for European Studies, University of Oslo. <https://ideas.repec.org/p/erp/arenax/p0322.html> (accessed: 10.01.2026), (in English).
3. Rieker, P. (2017). Outsidership and the European neighbourhood policy: The case of Norway. *Global Affairs*, 3(3), 293–305/ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23340460.2017.1410720#d1e122> (in English).
4. Berstad, O. (2010). Rol Norveгии u svitovomu politychnomu ta ekonomichnomu prostori. *Ekonomichniy chasopys-KhKhI*, (1–2), 21–24 (in Ukrainian).
5. Neumann, I. B. (2024). Den nye strategiske situasjonen og dens implikasjoner

for Norge. *Internasjonal Politikk*, 82(3–4), 288–304. <https://tidsskriftet-ip.no/index.php/intpol/article/view/6928/10711> (in Norwegian).

6. Ekengren, A.-M. (2022, May). *Norway's foreign and security policy: A challenging mix of realism and idealism* (UI Brief No. 8/2022). Swedish Institute of International Affairs. <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/ui-publications/2022/ui-brief-no.-8-2022.pdf> (in English).

7. Steinveg, B. (2024). Small states in world politics: Norwegian interests and foreign policy challenges in the Arctic. *Arctic Review on Law and Politics*, 15, 3–24. <https://doi.org/10.23865/arctic.v15.5125> (in English).

8. Tsvietkov, O. H., & Sabor, I. V. (2009). Korolivstvo Norvehii v suchasnykh mizhnarodnykh vidnosynakh ta u spivpratsi z Ukrainoiu. *Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy*, 15, 116–125. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2009_15_16 (in Ukrainian).

9. Sapsai, A. P. (2013). Norvehii v intehratsiinykh protsesakh YeS: «kvazi-chlenstvo», abo «norvezkyi metod» yevropeiskoi intehratsii. *Nova paradyhma*, 117, 82–98. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nopa_2013_117_11 (in Ukrainian).

10. Lukianova, I. O. (2022). Polityka zi spry yannia myru yak kliuchovuyi aspekt mizhnarodnoho pozytsionuvannia Norvehii. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia*, (35), 55–63. <https://doi.org/10.18524/2707-5206.2022.35.259386> (in Ukrainian).

11. Hey, J. A. K. (Ed.). (2003). *Small states in world politics: Explaining foreign policy behavior*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers. <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/9781685853372/html#overview> (in English).

12. Norwegian Ministry of Foreign Affairs (2009). *Interests, responsibilities and opportunities: The main features of Norwegian foreign policy* (Report No. 15 (2008–2009) to the Storting [White paper]). https://www.regjeringen.no/contentassets/9c4165390a954c2a809ded2ef11e56c9/en-gb/pdfs/stm200820090015000en_pdfs.pdf (in English).

13. Norwegian Ministry of Foreign Affairs (2017). *Setting the course for Norwegian foreign and security policy* (Meld. St. 36 (2016–2017), Report to the Storting [White paper]). <https://www.regjeringen.no/contentassets/0688496c2b764f029955cc6e2f27799c/en-gb/pdfs/stm201620170036000engpdfs.pdf> (in English).

14. Norwegian Ministry of Foreign Affairs. (2025). *Norway's efforts for peace and conflict resolution in a troubled world* (Meld. St. 30 (2024–2025), Report to the Storting [White paper]). <https://www.regjeringen.no/contentassets/5bf6f15145ad4936bdf30dcd90a8d80/en-gb/pdfs/stm202420250030000engpdfs.pdf> (in English).

15. Government of Norway (2025). *National security strategy*. https://www.regjeringen.no/contentassets/3750a67cb19f4aac881401c5461773d8/en-gb/pdfs/national_security_strategy.pdf (in English).

16. Government of Norway (2017). *Foreign policy address to the Storting*. https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/policy_address/id2541960/ (accessed: 12.01.2026) (in English).

17. Valihurska, I. Yu. (2009). Konfliktnist dovkola Arktyky: Zahalna kharakterystyka problemy. *Visnyk Kyyivskyy mizhnarodnyy universytet. Seriya: Mizhnarodni vidnosyny*, (9), 134–145 (in Ukrainian).

18. Atamanenko, A., & Tsvietkov, O. (2023). Zminy ta vyklyky v systemi mizhnarodnoi vzaiemodii v Arktytsi cherez rosiisko-ukrainsku viinu. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, 6, 40–53 (in Ukrainian).

19. Tsvietkov, O. G., & Atamanenko, A. (2023). The political system of the USA and challenges in navigating a multicentric world. *Codrul Cosminului*, 30(2), 465–484 (in English).

20. Military.com. (2016, October 25). *Norway approves Marine rotational force for 2017*. <https://www.military.com/daily-news/2016/10/25/norway-approves-marine-rotational-force-for-2017.html> (accessed: 12.01.2026) (in English).
21. Second Line of Defence. (2017, March 15). *Joint Viking 2017: Training for high intensity operations in Norway*. <https://sldinfo.com/2017/03/joint-viking-2017/> (accessed: 10.01.2026) (in English).
22. NATO (2018, June 11). *Exercise Trident Juncture 2018 to demonstrate NATO's ability to defend itself*. <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2018/06/11/exercise-trident-juncture-18-to-demonstrate-natos-ability-to-defend-itself> (accessed: 13.01.2026) (in English).
23. Norwegian Ministry of Foreign Affairs (2017). *Norway's Arctic strategy: Between geopolitics and social development*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/fad-46f0404e14b2a9b551ca7359c1000/arctic-strategy.pdf> (in English).
24. The Local (2017, September 29). *New Norway-Russia bridge opens, blessed by priests*. <https://www.thelocal.no/20170929/new-norway-russia-bridge-opens-blessed-by-priests> (accessed: 15.01.2026) (in English).
25. Government of Norway (2025). *The Norwegian Government commits to allocating 5 % of GDP to defence-related expenditures*. <https://www.regjeringen.no/en/whats-new/norwegian-government-commits-to-allocating-5-of-gdp-to-defence-related-expenditures/id3110204/> (accessed: 16.01.2026) (in English).
26. Gosselin-Malo, E. (2025, August 1). *NATO sends warships to patrol Arctic waters*. *Defense News*. <https://www.defensenews.com/global/europe/2025/08/01/nato-sends-warships-to-patrol-arctic-waters/> (accessed: 16.01.2026) (in English).
27. Defence and Intelligence Norway (2025, December 22). *Bodø proposed as permanent location for NATO Combined Air Operations Centre*. <https://www.etterretningen.no/2025/12/22/bodo-proposed-as-permanent-location-for-nato-combined-air-operations-centre/> (accessed: 16.01.2026) (in English).
28. Government of Norway (2025, September). *Norwegian support to initiative for Ukraine*. <https://www.regjeringen.no/en/whats-new/norwegian-support-to-initiative-for-ukraine/id3115344/> (accessed: 10.01.2026) (in English).
29. Regjeringen.no. (2025). *Nye råd for bedre beredskap i alle norske virksomheter*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nye-rad-for-bedre-beredskap-i-alle-norske-virksomheter/id3119661/> (accessed: 10.01.2026) (in Norwegian).
30. Edvardsen, A. (2025, September 3). *Norway plans to establish state preparedness hub near the border with Russia: "An important measure."* *High North News*. <https://en.highnorthnews.com/politics/norway-plans-to-establish-state-preparedness-hub-near-the-border-with-russia-an-important-measure/179876> (accessed: 12.01.2026) (in English).
31. Buli, N. (2025, December 17). *Norway's power grid operators asked to sharpen sabotage preparedness*. *Reuters*. <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/norways-power-grid-operators-asked-sharpen-sabotage-preparedness-2025-12-17/> (accessed: 12.01.2026) (in English).

Матеріал надійшов до редакції 17.03.2026 р.

Прийнято до друку 14.04.2026 р.

Опубліковано на сайті 30.05.2026 р.